

Национален институт на правосъдието
"Повишаване капацитета на съдебната система и обучение по Европейската
конвенция за защита правата на човека и основните свободи в Националния
институт на правосъдието"
Договор № 93-00-42/20.02.2013 НФМ 2009-2014

ОСНОВНИ ПОНЯТИЯ:

- **АВТОНОМНО ЗНАЧЕНИЕ НА ПОНЯТИЯТА ПО ЕКЗПЧ/ОБХВАТ НА ТЪЛКУВАНЕТО И ЗАЩИТАТА (ЕФЕКТИВНИ ПРАВА)**
- **ПРИНЦИП НА ПРОПОРЦИОНАЛНОСТТА**
- **СПРАВЕДЛИВ БАЛАНС**
- **ДОКТРИНА ЗА „СВОБОДА НА ПРЕЦЕНКАТА“**
- **ДОКТРИНА ЗА „ЧЕТВЪРТАТА ИНСТАНЦИЯ“**
- **ПОЗИТИВНИ И НЕГАТИВНИ ЗАДЪЛЖЕНИЯ**

- **АВТОНОМНО ЗНАЧЕНИЕ НА ПОНЯТИЯТА ПО ЕКЗПЧ**

Основните понятия като “съд”, “свидетел”, “наказателно обвинение”, “граждански права и задължения” имат самостоятелно значение;

Понятията “закон”, “законосъобразен” изхождат от значението по националното законодателство, като ЕКЗПЧ носи изисквания на които трябва да отговарят (предвидим, ясен, достъпен)

• ОБХВАТ НА ТЪЛКУВАНЕТО И ЗАЩИТАТА (ЕФЕКТИВНИ ПРАВА)

- ЕКЗПЧ е договор – тълкуване според Виенската конвенция за правото на договорите от 1969 г.
 - добросъвестно
 - термините се тълкуват съобразно обикновеното им значение
 - тълкуване съобразно обекта и целите на договора – ЕКПЧ – “защита на индивидуалните права на човека”
 - динамично тълкуване – “Конвенцията е жив инструмент”, “Съдът не може да нее повлиян от новостите и общоприетите стандарти....на държавите –членки”
 - дело Tugler срещу Обединеното кралство
 - Съдът се позовава на установяване на нови стандарти в “по-голяма част от страните - членки”, “утвърждаване на ясна международна тенденция”.
 - решаващи са стандартите, възприети в европейското общество сега, а не към момента на приемане на Конвенцията;

- **Конвенцията защитава “ЕФЕКТИВНИ ПРАВА”**

“Замисълът на Конвенцията е да гарантира не теоретични или илюзорни права, а права, които са практически и реални”

Дело Artico срещу Италия

- чрез тълкуване на Конвенцията не се съвеждат нови права, които не са предвидени към момента на приемането ѝ (право на брак – право на развод)

• ПРИНЦИП НА ПРОПОРЦИОНАЛНОСТТА

- Приложим в области, където Конвенцията допуска ограничения (правата по чл. 8-11), чл.1, Протокол 1; за проверка изпълнение на т.нар позитивни задължения на държавите – членки;

- не се прилага за права, при които е налице абсолютна гаранция – чл. 3

Смисълът на принципа е, че ограниченията са допустими само и ако са “пропорционални” на преследваната легитимна цел;

Свързан е с баланса на конкуриращите се индивидуални и публични/обществени интереси – понятието за **справедлив баланс**;

- **СПРАВЕДЛИВ БАЛАНС**

Разумно съотношение на пропорционалност между използваните средства (например наложени ограничения) и поставената цел

- **ДОКТРИНА ЗА „СВОБОДА НА ПРЕЦЕНКАТА”**

- Държавата има право на определената свобода на преценка, под европейски контрол, когато предприема законодателни, съдебни или административни мерки в областта на конкретно право по Конвенцията;

“Поради прекия и непрекъснат контакт с живота в техните страни, държавните власти по принцип са в по-добра позиция от международния съдия при даването на становище относно необходимостта от “ограничение” или “наказание” (ограничение на чл. 10 от Конвенцията) (**дело Handyside срещу Обединеното Кралство**) или в деликатна икономическа област, каквато е стабилността на банковата система (**дело Капитал банк срещу България**)....

• ДОКТРИНА ЗА „СВОБОДА НА ПРЕЦЕНКАТА”

Изразява субсидиарната роля на Конвенцията в защита правата на човека - първостепенна отговорност за спазване правата на човека имат Държавите – страни по Конвенцията.

Чрез доктрината за свобода на преценката се запазва възможността на Съда да даде окончателно заключение дали конкретна мярка, поведение на държавен орган е в съответствие със защитените по Конвенцията права, като същевременно се отчита разбирането, че законодателните, изпълнителните и съдебните органи на държава – страна по Конвенцията като цяло действат в съответствие с правата на човека и може да се разчита на тяхната преценка и представяне на националната ситуация по дела пред ЕСПЧ;

• ДОКТРИНА ЗА „СВОБОДА НА ПРЕЦЕНКАТА”

Приложно поле:

- Доктрината се прилага при определяне дали намесата на Държавата е оправдана при преценка наличието на нарушение на някое от правата по чл. 8-11 от Конвенцията, с оглед предвидените там изключения по ал.2;
- при преценка дали Държавата е предприела достатъчно мерки за изпълнение на позитивните си задължения, или
- при определяне дали намесата на Държавата в правото на собственост по чл. 1 от Протокол 1 е оправдана от обществения интерес ;

Обобщение – свободата на преценка е по-широка в области, които засягат социална и икономическа политика, когато се касае за права, за които поначало в предвидена възможност за ограничение по Конвенцията, както и когато липсва консенсус между държавите – членки на СЕ относно значимостта на определен интерес или средствата за неговата защита. Свободата на преценка е ограничена когато се отнася до права, когато се засяга особено важен аспект от самоличността или съществуването на лице или ако целта на дадени разпоредби е защита на държавен орган напр.

• ДОКТРИНА ЗА „ЧЕТВЪРТАТА ИНСТАНЦИЯ“

Съдът няма за задача да разглежда фактически или правни грешки, за които се твърди, че са допуснати от националните съдилища, освен ако и доколкото се нарушават основни права, гарантирани от Конвенцията.

Напр. чл. 6 дава процедурни гаранции за справедлив процес, но не гарантира, че решението ще е справедливо.

ЕСПЧ намира нарушение не когато решението на националния съд е грешно, а когато се установи, че тълкуването на националните съдилища е “произволно или явно необосновано”.

• ПОЗИТИВНИ И НЕГАТИВНИ ЗАДЪЛЖЕНИЯ

Негативни задължения – изисква се от Държавата да се въздържа от определено поведение и така се гарантират права на човека по конвенцията, вкл. задължения за зачитане

Позитивни задължения – задължение за активно действие от страна на Държавата, чрез което се гарантира право по Конвенцията – задължения за защита и за изпълнение.